

Posudek disertační práce

Mgr. Jana Doležala „**Dvě století srbského románu**“

V autoreferátu doktorand oprávněně poukazuje na marginální postavení tzv. malých literatur, jež často plyne ze schémat v kulturní komunikaci, udržovaných ne snad záměrným tlakem velkých kultur, ale i mechaničností postojů malých kultur samotných. Oprávněně je tedy i konstatování, že práce poskytující souhrnný přehled vývoje tohoto žánru v srbské literatuře může řadě českých recipientů přinést prvotní orientaci v široké, málo známé oblasti. Při psaní disertace je ovšem třeba vyladit záměr práce a zaměření na recipienta tak, aby aspekt informační byl v rovnováze s metodologickým a práce tak přispívala k poznání zvoleného předmětu nejen v recipující kultuře, ale i v příslušné disciplíně v jejím kontextu národním i nadnárodním.

Záměr informativní obsáhlá práce nepochybně plní. Nakolik však splňuje badatelský úkol, k němuž patří utřídění materiálu, zobecnění typických rysů, vyhodnocení příznačných vývojových tendencí?

Jako hlavní kritéria strukturace označuje autor „stylové formace“, uskupování románů podle tematiky a monografický autorský princip. Poslední z nich nakonec zcela převládl, což je zřetelné i z obsahu práce: autor se neodhodlal promítnout svůj pokus o souhrnnou charakteristiku či klasifikaci žánrových subtypů do dělení a označení kapitol. Charakteristiky „stylových formací“ se bohužel někdy rozplývají v popisech jednotlivých románů (srov. typický příklad neonaturalismu, s. 118). V první části práce působí klasifikace románové tvorby místy předjednaně: buď je převzata z kanonických historických prací o srbském románu, k nimž je třeba zaujmout stanovisko, nebo je třeba vyvodit ji zřetelněji na základě celého souboru srovnávacích analýz (příklad: Stojkovičova vývojová linie románu, s. 3). Souhrnný charakter této pasáže pak jen dává vyniknout jisté disproporci mezi interpretacemi jednotlivých románů a reflexí kulturních modelů 19. století.

Aby byl potenciál této práce využit, je třeba dalšího stupně vyhodnocení zpracovaného materiálu: první fází může být právě obhajoba: doporučuji proto jako jeden z námětů obhajoby vyvození předpokladů rozvoje moderního románu na základě poznatků formulovaných v počátečních kapitolách.

Je zřejmé, že autor nevycházel z jedné kanonické teorie románu, zvolené pojmosloví však není zcela ujasněné; druhým námětem pro obhajobu práce je tedy návrh „vlastní poetiky románu“, založený na dílčí typologizaci, jež se uplatnila v analýzách (např. klasifikace „poeticko-psychologický“ „avanturisticky laděný román, absolutně autoreferenční román,

badatelský román o holokaustu“ apod.), tedy vlastně obrácený postup od „historické poetiky srbského románu“ směrem k zobecnění.

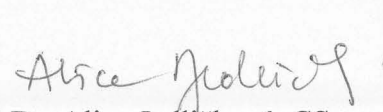
Vodítkem pro výběr interpretovaných děl byla autorovi dvě hlavní kritéria: za prvé reprezentativnost textu z hlediska dobového stylu, za druhé umělecká kvalita (parametry, které autor nastavuje, však odpovídají spíše určitému typu psaní: např. „bohatství imaginace“ může znamenat preferování imaginativního psaní před věcným záznamem zkušenosti, podobně je třeba zhodnotit pojem „plynulost dialogů“: je otázka, zda hladce plynoucí nebo naopak útržkovitý dialog jsou nositeli určité stupně kvality? Součástí metodologického expozé by mohlo být i porovnání pojmů estetická hodnota a umělecká kvalita a posouzení jejich funkce v předložené práci (popřípadě jejich funkce při dalším vyhodnocování získaného materiálu a přípravě publikace).

Ještě jedna připomínka k metodě interpretace: vzhledem k objemu málo známého materiálu je nepochybně potřebné shrnutí příběhů zkoumaných děl; přesto je někdy pozorovatelná disproporce mezi převyprávěním a výsledky analýzy, jejíž postup zůstává zastřen (někdy je také zacházení s pojmy s poměrně jasným obsahem poněkud volné, zdá se, že hrají spíše roli sofistickovaně znějících termínů, nikoli nástrojů historické poetiky; příklad pro zamyšlení: s. 83: „Chronotopem románu věnovaného italskému spisovateli Malapartemu je severočernohorské město v roce 1943 okupované italskými vojáky.“). Z tohoto pohledu by bylo užitečné, kdyby autor objasnil, z kterých systémů odvozuje svoje analytické nástroje, tj. přesněji které preferuje?

Není pochyb, že doktorand odvedl velký díl heuristické práce a usiloval o uplatnění analytických prostředků teorie vyprávění a klasifikačních postupů genologie. Strukturace výstupu však ukazuje jistou nevyjasněnost metody, v níž se mísí tendence k identifikaci projevů historické poetiky (a tedy nanejvýš užitečné pokusy o dílčí typologizaci románu) s obsáhlými hodnoceními obsahové stránky děl. Klíčovými momenty obhajoby by se proto měly stát:

- předložení návrhu výraznější strukturace celku
- metodologická sebereflexe (podíl literární historie, historické poetiky, textové analýzy, vyznačení metodologických východisek)
- návrh typologizace románů (historické poetiky) v rámci předložené periodizace.

V Praze dne 2. dubna 2007

PhDr. Alice Jedličková, CSc.